

CONTRIBUȚIA JUDEȚULUI BACĂU LA RĂZBOIUL PENTRU INDEPENDENȚA NAȚIONALĂ

CORNELIU CĂRAMIDARU

După reforma agrară din anul 1864 capitalismul a devenit modul de producție dominant în viața economică a României¹, dar dezvoltarea capitalistă a economiei românești era frinată, în continuare, de persistența resturilor de relații feudale în agricultură și mai ales de dependența țării față de Imperiul otoman, care împiedica ducerea unei politici vamale de protejare a industriei². Cu toate acestea, dezvoltarea României ca stat modern a determinat sporirea numărului de muncitori calificați și de meseriași³. În unele județe ale țării, între care se include și județul Bacău cu câteva centre importante — de pildă Bacău, Tg. Ocna, Moinești și Comănești —, odată cu dezvoltarea industriei capitaliste s-a dezvoltat și proletariatul modern de fabrică⁴.

În anii din preajma războiului pentru independență în cuprinsul județului Bacău, și-au deschis porțile câteva fabrici mai mari, altele mai mici, care foloseau în special materii prime agricole. Astfel, în anul 1875 s-a înființat cu ajutorul capitalului francez fabrica de zahăr de la Sascut, dotată cu mașini cu vaporii și motoare Diesel⁵. Tot în jurul anilor 1877—1878 au apărut noi rafinării la Solonț și Moinești care prelucrau petrolul extras în acest bazin petrolifer. De asemenea, se semnalează folosirea forței aburului și la unele întreprinderi forestiere care au trecut la un sistem tehnic superior de lucru⁶. Elementele înnoitoare legate de introducerea forței aburului își fac loc și în domeniul extracției sării. După ce începând cu anul 1872 s-a trecut la exploatarea sistematică a sării la Tg. Ocna, din anul 1874 se introduce prima mașină cu vaporii⁷. În acest centru, în anii 1876—1877, se observă atât o creștere a vânzărilor interne de sare, dar totodată și redu-

1. M. A. Lupu, P. Tudor, V. Bogza ș.a., *Istoria economiei naționale a României*, Editura didactică și pedagogică, București, 1974, p. 199.

2. N. Adăniloale, *Cucerirea independenței de stat a României*, Editura politică, București, 1973, p. 26.

3. *Istoria României*, vol. IV, Editura Acad. R.P.R., 1964, p. 462.

4. C. Botez, L. Eșanu, I. Saizu, *Județul Bacău. Pagini memorabile din lupta maselor*, Bacău, 1971, p. 24.

5. O. Constantinescu, N. N. Constantinescu, *Cu privire la revoluția industrială în România*, Editura științifică, 1957, p. 36.

6. C. Botez, L. Eșanu, I. Saizu, *op. cit.*, p. 24.

7. Fl. Dianu, *Salinele României*, ed. a II-a, București, 1957, p. 43.

cerea la mai puțin de jumătate a exporturilor în Rusia și Bulgaria⁸.

Construirea în anii 1868—1875 a căilor ferate Roman—Tecuci—Galați și Adjud — Tg. Ocna a contribuit extrem de mult la legarea unitară a centrelor cele mai importante de pe Valea Trotușului cu acelea de pe Valea Bistriței și respectiv a Siretului la dezvoltarea economică a județului și, implicit, la creșterea numerică a proletariatului⁹.

Cu toate aceste evidente progrese, baza economiei județului o constituia producția agricolă și atelierele cu caracter manufacturier din ramura industriilor ușoare care foloseau un număr redus de lucrători¹⁰. Deși semnele progresului tehnic se observau în agricultură, în anul 1875 funcționând 11 mașini de treierat cu abur¹¹, rolul preponderent continuau să-l aibă uneltele tradiționale, * situație care determina o productivitate scăzută¹².

În industria legată de prelucrarea produselor agricole, cea care a cunoscut o importantă dezvoltare a fost aceea a morăritului și panificației. Astfel, numai în Bacău, între anii 1876—1878, numărul morilor de apă a sporit de la 5 la 7¹³, iar numărul fabricilor de pâine și al brutăriilor — în acest din urmă an — se cifra la 7, folosind 30 de lucrători și având o producție anuală de 809.396 kg pâine¹⁴.

Pe lângă fabricile de bere și băuturi gazoase, de tăbăcării, de luminări și velnițe sau poverni, numărul acestora din urmă sporind de la 1 la 4 între anii 1877—1878, s-a înregistrat sporirea numărului de lucrători angajați în cele 6 fabrici de cărămizi — de la 50 la 80 — precum și dublarea producției lor¹⁵.

Pentru necesitățile de creștere a economiei județului, care cereau nu numai mari capitaluri bănești dar și un sistem dezvoltat de credit capabil să intensifice circulația acestora, existau în anul 1879, numai în Bacău, 2 „bancheri sau case de schimb”¹⁶.

Viața economică a județului Bacău era completată, în epoca la care ne referim, de lipscani, ceaprazari, băcani, șelari, rachieri etc.¹⁷.

În linii mari, în această situație economică se găsea județul Bacău în momentul când guvernul trebuia să adopte ultimele hotărâri pentru mobilizarea și proclamarea independenței, dorință seculară în care ma-

8. S. P. Radianu, *Județul Bacău — studiu agricol și economic*, București, 1889, p. 218.

9. M. A. Lupu, P. Tudor, V. Bogza ș.a., op. cit., p. 199.

10. G. Zane, *Industria în România în a doua jumătate a secolului al XIX-lea*, Editura Acad. R.S.R., 1970, p. 175.

11. *Expunerea situației județului Bacău pe anii 1875—1876, 1881, 1885—1889, 1892—1893, 1906, 1916*, p. 5.

* În anul 1877 numai în cuprinsul orașului Bacău au funcționat 100 de pluguri țărănești, 30 de pluguri „de fier sau nemțești” și 30 de grape de fier (Arh. St. Bacău, fond Primăria Bacău, dosar nr. 72/1877, f. 20).

12. *Ibidem*, f. 2, 16, 22 și 28.

13. *Ibidem*, dosar nr. 89/1876, f. 3-4 și dosar nr. 72/1877, f. 20.

14. *Ibidem*, dosar nr. 137/1879, f. 10—11.

15. *Ibidem*, dosar nr. 66/1877, f. 4 și dosar nr. 137/1879, f. 10—11.

16. *Ibidem*, dosar nr. 22/1879, f. 4—5.

17. *Ibidem*.

sele populare și întregul popor își puneau speranțe pentru salvarea lor din greutățile de ordin intern sau extern care îi apăsau.

5. După cum este cunoscut, în primăvara anului 1877, armata română nu dispunea de suficient echipament, muniții, nici de serviciu de inten-dență, iar statul nu avea credite. Cu toate acestea, datorită contri-buțiilor masive ale maselor populare, armata a fost pusă într-un timp scurt pe picior de război. La 18 ianuarie 1878, primul ministru recu-noștea că România, „fără să fi avut muniții de rezel, nici mantale, nici inten-dență, nici serviciu de spitale, nici nimic, a pus deodată o armată atit de numeroasă** pe picior de rezel și le-a făcut toate într-un moment și cu mijloace atit de restrinse... , fără nici un îm-prumut, într-o stare financiară din cele mai grele“ și cu „creditul sleit în străinătate“. Numai Franța — spunea el — a putut face un război, la 1793, în condiții asemănătoare. Arătind că armata a ridicat „pres-tigiul țării în fața Europei“, primul ministru sublinia că la 1877 „po-popul român în întregul său și-a făcut datoria“¹⁸.

Războiul pentru cucerirea independenței — generind un puternic entuziasm în rindurile țărănimii, intelectualității și a micii burgezii — a devenit cu totul popular. Clasa muncitoare, puțin numeroasă și încă neorganizată în acel timp, a susținut realizarea independenței naționale. Cercurile socialiste au sprijinit războiul de independență, considerindu-l drept un război just. Sintetizind poziția socialistilor față de războiul de independență, atașamentul fierbinte la acest ideal secular al româ-nilor, gazeta „Socialistul“ din 26 mai / 7 iunie 1877 scria că : „Azi însă e timpul cind românii, în avîntul și suvenirilor trecute, iau arma pentru a-și apăra independența“¹⁹.

Numeroase rezoluții și scrisori ale cetățenilor de pe întreg cuprinsul țării, adresate în acele zile guvernului, exprimau voința unanimă a națiunii de a trăi în libertate, de a fi singura stăpină pe soarta sa. Din Bacău, se asigura guvernul că : „Românii, tari în credința drepturilor lor... sînt gata ca un singur om a se scula de la glasul datoriei pentru apărarea României independente“.

Alături de armată, populația din orașe și sate a dat dovadă de un adinc patriotism în acțiunile de sprijinire a frontului. Cei rămași acasă au contribuit la susținerea războiului prin rechiziții, transporturi, sub-scripții pentru cumpărarea de arme, prin donații în bani sau diferite ofrande (alimente, îmbrăcăminte etc.) pentru armată. „Cind evenimen-tele politice au pus România în nevoie de a se apăra cu armele în

** La începutul războiului, prin mobilizările făcute, armata română și-a mărit simțitor efectivele, ajungind la circa 100.000 de oameni. Dintre aceștia, 58.700 de oameni constituiau armata activă, 33.000 milițiile, 5.300 serviciul de ordine și pază a granițelor. Mai tîrziu s-au încorporat recruții anului 1877 și gărziile civice (*Istoria României*, vol. IV, p. 609).

18. Ion C. Brătianu, *Acte și cuvîntări*, vol. III, București, 1930, p. 154—155 (publicate de C. C. Giurescu); cf. N. Adăniloae, *Contribuția maselor populare la susținerea Războiului de independență*, în „Studii“, 1967, nr. 3, p. 440.

19. *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. I, (1865—1900), partea I (1865—1889), Editura politică, București, 1964, p. 42.

contra Imperiului otoman — se arăta într-un raport întocmit de primarul oraşului Bacău în anul 1878 — şi a-şi dobîndi independenţa cu singele fiilor ei, cînd fiecare român s-a grăbit a sacrifica tot ce a putut pentru necesităţile acestui rebel, comuna Bacău a fost pregătită pentru asemenea sacrificii²⁰. La fel ca în toată ţara unde s-au organizat circa 40 de comitete şi societăţi²¹, care să adune fonduri şi ofrande pentru armată, şi în judeţul Bacău s-au înfiinţat şi au activat „Societatea femeilor române”, „Societatea tinerimii” şi „Comitetul de binefacere pentru oştenii români răniţi”²² care strîngeau de la populaţie fonduri, îmbrăcăminte, lenjerie, scamă ş.a. necesare echipării şi aprovizionării trupelor române.

Numeroşi locuitori, din proprie iniţiativă, au făcut multe ofrande pentru necesităţile armatei şi înainte de a se organiza comitetele judeţene şi comunale în acest scop.

Asemenea manifestări spontane ale cetăţenilor, dornici de a sprijini prin modestele lor donaţii susţinerea campaniei militare, au avut loc chiar înainte de a se fi declarat starea de război între România şi Imperiul otoman. Astfel, în luna aprilie 1877 mai mulţi locuitori din judeţul Bacău au oferit cai şi vite pentru armată²³, iar Consiliul comunal al oraşului Bacău a trimis cantitatea de 7.279 kg. făină^{***}, pentru care la 5 aprilie 1877 Ministerul de Război îi transmitea „cele mai vii mulţumiri”²⁴.

Începînd cu luna mai — odată cu înfiinţarea comitetelor şi societăţilor amintite — strîngerea donaţiilor de la populaţie s-a generalizat în întreg judeţul Bacău. Astfel, documentele menţionează că numeroase persoane din judeţ „au oferit pentru armata română produse precum : orz, ovăz, porumb”²⁵ sau că sătenii din comunele Dofteana, Bucseşti, Valea Arinilor, Măgireşti, Solonţ şi Băhnăşeni au dat „în folosul armatei române” suma de 926 lei²⁶.

Intellectualitatea şi mica burghezie, de asemenea, au contribuit în anii 1877—1878 la echiparea şi aprovizionarea soldaţilor de pe front. Numeroşi învăţători, profesori, cadre medicale şi funcţionari au oferit fie cîte o parte din salariul lor pe toată durata războiului sau chiar întreaga leafă pe cîteva luni. De pildă, preotul David Climescu, institutor şi director al Şcolii din Moineşti, a oferit în ajutorul armatei sa-

20. Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 143/1878, f. 16.

21. *Istoria României*, vol. IV, p. 613.

22. Al. Pencovici, *Rechiziţiunile şi ofrandele pentru trebuinţele armatei române în războiul din 1877—1878*, Bucureşti, Tipografia Statului, 1879, p. VIII.
23. *Documente privind istoria României. Războiul pentru independenţă*, vol. II, Editura Acad. R.P.R., 1952, p. 144 (prescurtat în continuare Doc. răzb. indep.).

***. Iniţial, Prefectura judeţului Bacău, comunica Ministerului de Interne că s-a organizat „facerea a 20.000 de plini a cîte 350 dramuri una, pe preţ de 32 bani ocau”, dar ulterior Ministerul de Război şi Ministerul de Interne, din raţiuni sanitare, au dispus trimiterea făinii la Caracal şi Craiova (*Ibidem*, vol. 11, p. 145 şi 504).

24. Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 47/1877, f. 39.

25. Doc. răzb. indep., vol. III, p. 101—102.

26. *Ibidem*, p. 136.

lariul pe un întreg trimestru, învățătorul C. C. Petrov din comuna Brusturoasa, după ce arată că „patrioticul sentiment“ îl îndemna să-și îndeplinească „după puțină sacra datorie de adevărat român“ dona „iubitei noastre patrii“ salariul pe o lună, iar Dumitru Videanu, învățător în comuna Tescani, oferea pînă la sfîrșitul războiului cîte 4 lei pe lună din salariul său pentru „independența și salvarea României“²⁷. În mai 1877, Prefectura județului Bacău, după ce comunica Ministerului de Război că Dimitrie Cracti din Bacău declarase că pentru tot timpul cit va ține războiul va oferi cîte o vită pe lună, sublinia că această declarație constituie „încă o manifestațiune vie a sentimentelor de patriotism ce s-au deșteptat în toți românii în împrejurările de față“²⁸. Animat de aceleași sentimente, farmacistul Christian Elenbergher din Bacău declara că oferă gratis, pe toată perioada războiului, medicamentele necesare pentru tratarea soldaților răniți aflați în oraș²⁹.

Dar în fața armatei române, în afara greutăților pricinuite de aprovizionare și echipare, se ridica problema dotării cu armament și muniții. Nevoia de arme s-a resimțit în special după luptele desfășurate la Grivița, cînd s-a constatat din nou că puștile trupelor noastre, pe lingă faptul că se defectau ușor, bătînd și la o distanță redusă, permiteau turcilor (care dispuneau de armament modern) să se apropie foarte mult de pozițiile românești. La 7 septembrie 1877, Mihail Kogălniceanu, subliniind „că avem brațe“ dar „nu avem puști“, făcea un apel calduros către întregul popor pentru a contribui benevol la cumpărarea armelor necesare armatei române aflate pe fronturile din sudul Dunării³⁰.

Subscripțiile pentru cumpărarea de arme au luat amploare după afișarea apelului venit din partea guvernului. Încă din prima săptămînă s-a constituit în orașul Bacău, un comitet, condus de dr. Constantin Prodan, pentru a strînge prin subscripții suma necesară cumpărării a 2.000 de puști Peabody³¹ „pe care experiența în fața inamicului a dovedit a fi cele mai bune în mîna soldatului român“³². În afară de prefectură au subscris pentru cumpărarea de arme comunele urbane³³, comunele rurale, parohiile, comunitățile religioase și persoanele particulare. În urma acestor acțiuni au fost subscriși 4.063 lei și 40 bani, sumă cu care județul Bacău, se situează înaintea altora, precum județele Olt și Vilcea³⁴. Demnă de menționat la acest capitol este contribuția profesorilor de la Gimnaziul din Bacău care, în octombrie

27. *Ibidem*, vol. II, p. 438 ; vol. III, p. 132 ; vol. VI, p. 352.

28. *Ibidem*, vol. III, p. 178.

29. *Ibidem*, vol. VI, p. 301.

30. Ziarul „Resboiul“, din 10 septembrie 1877 ; cf. N. Adăniloae, *Contribuția maselor populare...*, p. 440.

31. Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 48/1877, f. 17.

32. V. Mihordea, *Echiparea și finanțarea războiului pentru independență*, în „Studiul și materiale de istorie modernă“, vol. III, Editura Acad. R.P.R., 1963, p. 134.

33. Într-un document întocmit de Primăria Bacău se menționa că „s-au oferit după decizia consiliului comunal 2.000 lei pentru cumpărarea de arme perfecționate, la care întreaga țară s-a întrecut în ofrande“ (Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 143/1878, f. 16).

34. Al. Pencovici, *op. cit.*, p. 66—67.

1877, au oferit în acest scop suma de 1.376 lei³⁵. Din analiza datelor existente privind natura ofrandelor primite de stat pentru trebuințele armatei în anii 1877—1878 rezultă că județul Bacău, numai cu cei 12.098 lei și 38 bani oferiți, se situează — între cele 33 de județe de atunci ale țării — pe locul al cincilea, după județele Ilfov, Brăila, Roman și Dolj. Contribuția județului Bacău la susținerea armatei române în războiul pentru independență s-a materializat, de asemenea, în importante cantități de cereale, produse alimentare, furaje, îmbrăcăminte, scame ș.a.³⁶.

În condițiile în care activitatea serviciului de intendență se dovedise nesatisfăcătoare, iar depozitele de alimente și fondurile bănești insuficiente, s-a ajuns la concluzia că aprovizionarea și echiparea trupelor nu se putea realiza — cu tot entuziasmul și dăruirea lor — numai prin ofrandele și subscripțiile maselor populare. Astfel că, la 6 aprilie 1877 a intrat în vigoare un regulament asupra modului de efectuare a rechizițiilor, potrivit căruia puteau fi rechiziționate „alimente de hrană pentru ofițeri și soldați... furajul pentru cai și alte animale, paie de așternut pentru trupele bivacate sau cantonate, morile și cuptoarele, animale de tot felul trebuincioase atît transportului cit și alimentațiunii trupelor... căile ferate cuprinzînd atît materialul de tot felul cit și personalul și clădirile ce-i aparțin”³⁷. Prin acest regulament, căruia ulterior i-au fost aduse unele modificări, problema aprovizionării trupelor prin rechiziții cădea în special în sarcina organelor civile administrative. La 30 aprilie 1877, în vederea aplicării stricte a regulamentului s-au înființat trei comisii de supraveghere compuse din cîte cinci membri fiecare, județul Bacău aflîndu-se în raza de activitate a comisiei de la Iași, alături de județele Botoșani, Dorohoi, Fălciu, Iași, Neamț, Roman, Suceava, Tecuci, Tutova și Vaslui³⁸.

Încă de la începutul aplicării acestui regulament în județul Bacău au fost rechiziționate un mare număr de animale, însemnate cantități de alimente și furaje, îmbrăcăminte și s-au efectuat numeroase transporturi, astfel că — numai în perioada aprilie—decembrie 1877 — valoarea acestora se cifrează la 145.273 lei și 36 bani³⁹.

Deși uneori interpretarea arbitrară a regulamentului a dat naștere la multe abuzuri atît din partea comandanților de unități, cit mai ales din partea autorităților civile, masele țărănești — care au suportat greul rechizițiilor — nu au protestat niciodată împotriva evaluării produselor rechiziționate, cu toate că de la ele se luau cantități mari în raport cu veniturile lor modeste⁴⁰. Înțelegînd nevoile și greutatea momentului, țărani din comunele Petrești, Valea Seacă, Nănești, Răcă-

35. Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 48/1877, f. 21—22.

36. Al. Pencovici, *op. cit.*, p. 66—67.

37. Vl. Diculescu, *Aprovizionarea armatei române în timpul războiului de independență*, în „Studii și materiale de istorie modernă”, vol. III, Editura Acad. R.P.R., 1963, p. 164—165.

38. Al. Pencovici, *op. cit.*, p. 1.

39. Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 1/1878, f. 19—27.

40. *Istoria României*, vol. IV, p. 611.

ciuni, Cleja, Răcătău, Ruși, Pănțești, Milești, Faraoani, Valea Mare, Gioseni, Somușca, Bibirești, Parincea, Botești, Letea, Tamași, Tg. Glodurile ș.a.⁴¹ au suportat, în perioada aprilie 1877 — august 1878, masive rechiziții în valoare de 161.843 lei, județul Bacău situându-se în această privință înaintea județelor Bolgrad, Cahul, Covurlui, Dorohoi, Fălciu, Iași, Ismail, Roman, Suceava, Tecuci, Tutova și Vaslui⁴².

Pe lângă rechiziții și ofrande autoritățile locale — după cum se arată într-un document al vremii — au ajutat toate familiile rezerviștilor concentrați din Bacău, au „dat în două rinduri hrană la soldații bolnavi trecători și la prizonierii de război, au dat înlesniri de transport tuturor soldaților care au invocat ajutorul comunei...”, au primit cu ospitalitate toată armata care s-a întors din campanie și a staționat în orașul Bacău⁴³.

Demne de menționat sînt și conferințele publice ținute de Vasile Alecsandri la Bacău, Iași, Galați, Piatra Neamț și Birlad în beneficiul răniților⁴⁴, precum și diferitele ofrande destinate armatei române.

Sacrificiile și eforturile maselor populare din județul Bacău, precum și din întreaga țară, pentru aprovizionarea și susținerea trupelor nu cuprind însă și pierderea vitelor sutelor de mii de țărani, luate la transporturi atît pentru armata română, cît și pentru armata rusă****, pagube ce nu sînt măcar amintite în notița de despăgubiri întocmită de Mihail Kogălniceanu și nici luate în seamă de vreo comisie; dacă și acestea ar fi menționate, s-ar vedea că efortul de război al României se ridică la sume nebănuite și formează o contribuție de seamă, în special a țărănimii. Un asemenea calcul nu s-a făcut pînă acum, iar dacă s-ar întocmi ar trebui să fie bazat pe foarte multă aproximație, mai cu seamă în evaluarea pierderilor țărănimii pentru care nu s-a ținut nici un fel de statistică în acel timp⁴⁵.

O contribuție însemnată a adus-o Bacăul la asigurarea instalării unui spital, unei farmacii și încartuirii trupelor rusești sosite în oraș începînd de la 23 aprilie 1877⁴⁶. Pentru acestea, primăria orașului a închiriat 61 de case⁴⁷, a asigurat dotarea lor cu mobilier adecvat, precum și plata chirii și a cheltuielilor cerute în înmormîntările militarilor morți din cauza rănilor sau a epidemiei de tifos⁴⁸.

41. Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 116/1877, f. 2 și dosar nr. 1/1878, f. 12.

42. Al. Pencovici, *op. cit.*, p. 40—41.

43. Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 147/1878, f. 16.

44. G. C. Nicolaescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, ed. a III-a, Editura Eminescu, București, 1975, p. 493.

****. Vl. Diculescu, *op. cit.*, p. 167, atrage atenția că cifrele date în lucrarea lui Al. Pencovici, *Rechizițiunile și ofrandele pentru trebuințele armatei române în războiul din 1877—1878*, București, Tipografia Statului, 1879, „se pare că sînt totuși minime. O statistică exactă nu avem. Din documentele publicate de Institutul de istorie al Academiei R.P.R., reiese că rechizițiile au fost cu mult mai mari”.

*****. În total s-au rechiziționat 264.394 de care, prestîndu-se cu ele 1.045.747 zile de lucru; cf. *Istoria României*, vol. IV, p. 611.

45. V. Mihoș, *op. cit.*, p. 165.

46. Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 52/1877, f. 5.

47. *Ibidem*, dosar nr. 4/1878, f. 63.

48. *Ibidem*, dosar nr. 52/1877, f. 1, 27, 71 și urm.; dosar nr. 99/1877, f. 17-23.

La plecarea trupelor rusești din oraș, în vara anului 1878, o comisie formată din reprezentanții autorităților locale și trei-patru ofițeri superiori ruși au întocmit procese verbale pentru constatarea stricăciunilor provocate de acestea locuințelor în care au fost încartiruite. Din cele 22 de procese verbale cercetate rezultă că valoarea daunelor pricinuite unora dintre locuințe se cifra la 10.374 lei și 10 bani⁴⁹. Ulterior, pentru trecerea, staționarea și pagubele săvârșite de armata rusă în toată țara, s-au plătit despăgubiri⁵⁰.

Războiul pentru independență a generat un puternic entuziasm în rândurile țăranilor, muncitorilor, intelectualilor și altor categorii și pături sociale, a întregului nostru popor. Sprijinul pe care populația civilă de la orașe și sate l-a dat trupelor de pe front este impresionant; el denotă adâncul patriotism al maselor populare izvorit din dorința câștigării neatrănării naționale, condiție esențială în obținerea libertății sociale.

Județul Bacău a adus o contribuție importantă la înlăptuirea idealului de independență națională atît prin ofrandele și rechizițiile pentru aprovizionarea și înzestrarea armatei, dar și prin numărul mare de soldați și ofițeri care au participat la operațiunile militare pe fronturile din sudul Dunării, mulți dintre ei dîndu-și viața la asalturile pentru cucerirea redutelor de la Grivița, Plevna, Rahova și Vidin sau în luptele de la Opanez, Lom-Palanca, cetatea Belogradcik, Riben, Calisovăț ș.a.

Trupele din județul Bacău, care au luptat încorporate în batalionul al 2-lea din Regimentul 14 dorobanți, în Escadronul Bacău din Regimentul 8 călărași, în companiile a 7-a Berheci și a 8-a Zeletin din Regimentul 10 dorobanți⁵¹, precum și în alte unități ale armatei române au produs, împreună cu acestea o adîncă impresie în opinia publică și în presa vremii. Astfel, după luptele de la Grivița din 30 august 1877 se arăta că: „Regimentul 14 dorobanți s-a distins foarte mult; el a fost cel care a intrat întîiu în redută. Cu drept cuvînt ne putem mîndri că am început a ne afirma în fața Europei și a convinge că românii sînt o națiune eroică”⁵². În luptele de la Grivița și Plevna au căzut eroic sublocotenentul Iustin Handoca din Regimentul 5 linie, căpitanul Dimitrie Bușilă din Regimentul 14 dorobanți și locotenentul Chivu Stănescu din Regimentul 10 dorobanți, a cărui moarte era regretată din suflet de comandantul său⁵³.

49. *Ibidem*, dosar nr. 8/1878, f. 4—74.

50. La Ministerul de Externe, cu data de 13 martie 1881, figurează un „Tablou de toate reclamațiile de despăgubiri directe și trecute în protocoalele încheiate între fostul comisar general român D. I. Vioreanu și principele Obolenski”. Sînt în total 781 cereri, pretinzînd 17.089.852 lei. Comisiunea mixtă a acordat 6.109.076 lei, iar comisiunea de lichidare 2.372.698 lei (cf. V. Mihordea op. cit., p. 155).

51. D. Berindei, L. Loghin, Gh. Stoean, *Războiul pentru independența națională 1877—1878. Documente militare*. Editura militară, București, 1971, p. 12, 46, 48—49, 69, 72.

52. *Ibidem*, p. 378.

53. *Ibidem*, p. 362—363, 378—379, 382, 384.

Eroismul cu care armata română a intrat de la început în luptă a avut un puternic ecou în rîndul armatelor ruse, presei și al martorilor oculari din diferite țări ale Europei. În memoriile sale, generalul Alexandru Cernat arată că țarul Alexandru al II-lea, care a urmărit de aproape luptele pentru cucerirea unui redan de la Grivița, a „lăudat foarte mult curajul și bravura soldatului român”⁵⁴.

Merite deosebite în lupta pentru cucerirea Rahovei, victorie care a aparținut în întregime trupelor române⁵⁵, a avut maiorul Constantin Ene care, luînd comanda liniei tiraliorilor după moartea maiorului Dimitrie Giurescu „o îmbărbătă și o împinse din nou înainte cu o bravură mai presus de orice laudă, susținînd o luptă crîncenă cu inamicul...”⁵⁶. Evocînd victoria de la Rahova și eroismul lui Constantin Ene, unul din ziarele vremii scria că; „El este unul din eroii care în ziua de 9 noiembrie au făcut să tresalte inima oricărui român...”⁵⁷.

În operațiunile desfășurate la Riben, Calişovă, Camucița și pe fronturile Opanezului s-a distins Escadronul Bacău din cadrul Regimentului 8 călărași, evidențiat de către comandantul Diviziei a IV-a, și din rîndurile căruia a căzut, în noaptea de 13 spre 14 august 1877, primul ostaș român pe cîmpiile Bulgariei — soldatul Lupu Andrei din Luizi-Călugăra⁵⁸. Din același escadron a căzut mai tîrziu soldatul ochitor Gheorghe Lascăr, decorat post-mortem cu crucea „Trecerea Dunării”⁵⁹, precum și mulți alții din comunele Podurile, Prăjești, Cașin, Cleja, Corbasca, Căbești, Plopana, Găiceana, Bogdănești etc.

Referindu-se la participarea trupelor românești la războiul pentru dobîndirea independenței naționale, generalul Radu Rosetti după ce sublinia lipsa de echipament, hrană și efectivul redus al Regimentului 14 dorobanți arată că: „Cu atît mai mare a fost meritul acestor unități cu cît, reduse la o stare scheletică, au îndeplinit toate misiunile ce li s-au dat și mai ales, au executat continui marșuri și stări în avanposturi, prin nămeți mari, pe un frig puternic, în fața unui inamic care nu a stat cu totul pasiv, ci a făcut mereu incursiuni”⁶⁰.

54. General Alexandru Cernat, *Memorii. Campania 1877—1878*, Editura militară, București. 1976, p. 9; vezi și N. Iorga. *Informații spaniole despre războiul nostru pentru independență*, în *Analele Academiei Române, Memoriile secțiunii istorice*, seria III, tomul VIII, p. 375—387; general Radu Rosetti, *Notele unui ofițer norvegian înaintea și în timpul războiului de neațîrnare 1876—1878*, în *Analele Academiei Române, Memoriile secțiunii istorice*, seria III, tomul VIII, p. 197—261; *ibidem*, *Rapoarte daneze asupra războiului din 1877—1878*, în *Analele Academiei Române, Memoriile secțiunii istorice*, seria III, tomul IX, p. 317—335).

55. T. C. Văcărescu, *Luptele românilor în rezbetul din 1877—1878*, București, 1895, p. 474.

56. Maior Ilie Ceașescu, *Mayorul Constantin Ene*, Editura militară, 1967, p. 79.

57. Ziarul „Războiul” din 2 decembrie 1877.

58. Generalul R. Rosetti, *Călărașii din Valea Siretului în războiul de neațîrnare*, în *Analele Academiei Române, Memoriile secțiunii istorice*, seria III, tomul XX, mem. 3, 1938—1939, p. 10.

59. Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 45/1878, f. 16.

60. Generalul R. Rosetti, *Spiciuri prin dosare privitoare la războiul din 1877—1878*, în *Analele Academiei Române, Memoriile secțiunii istorice*, seria III, tomul XXIV, mem. 8, 1942, p. 10.

După mai bine de un an de război plin de numeroase rechiziții, mari sacrificii materiale și umane, la fel ca întreaga țară, populația Bacăului și a întregului județ a făcut o primire deosebită Regimentului 14 dorobanți, ziua de 13 august fiind „o adevărată sărbătoare a orașului”⁶¹, iar la 8 octombrie 1878 la ceremonia intrării în București a armatei române victorioase, județul Bacău a fost reprezentat de soldații Toader Pintilie și Chioaru Vasile din Regimentul 5 linie, acesta din urmă rămas invalid în luptele de la Plevna⁶².

Ideal multiseclar al poporului român, cerință stringentă a progresului economic, politic și social, cucerirea independenței a constituit o strălucită incununare a luptei neconținute a maselor populare pentru libertate și neatințare, pentru afirmarea ființei naționale și propășire pe plan social împotriva exploatării și asupririi, împotriva dominației străine. Eroismul și abnegația armatei române, grelele jertfe de sînge, sprijinul larg și neprecupețit al întregului popor — datorită căruia au putut fi depășite marile greutăți ale războiului — au constituit factorul hotărîtor în cucerirea independenței, au dat expresie voinței nestrămutate a întregului popor român de a-și cuceri independența și deopotrivă, capacității sale de a-și realiza, cu orice sacrificii, idealul național.

Așa cum se arată în Programul partidului, „dobîndirea independenței naționale a dat un nou și puternic imbold dezvoltării economice și sociale a țării, a exercitat o profundă înrîurire asupra întregii evoluții istorice a României pe drumul progresului social, a permis afirmarea tot mai viguroasă a poporului nostru ca națiune de sine stătătoare”⁶³.

LA CONTRIBUTION DU DÉPARTEMENT DE BACĂU À LA GUERRE D'INDÉPENDANCE NATIONALE

R É S U M É

Sur la foi des amples matériaux des archives, l'étude présente des efforts des toutes les classes et des toutes les catégories sociales du département de Bacău qui, par des nombreuses offrandes, des réquisitions et des grands sacrifices humains, ils ont apporté une contribution essentielle à l'approvisionnement et à la dotation de l'armée roumaine pendant de la guerre pour la conquête de l'indépendance nationale.

61. Arh. St. Bacău, fond cit., dosar nr. 143/1878, f. 17.

62. *Ibidem*, dosar nr. 12/1878, f. 4—5, dosar nr. 45/1878, f. 6.

63. *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura politică, București, 1975, p. 34.